



Кинеска индустријализација је без преседана. Гледајући од 1995, ова земља је трку започела мало испред Канаде, Британије, Француске и Италије. Већ три године касније прстигла је Немачку, 2005. Јапан, а 2008. САД. Од те године закључно са 2020. Кина је више него удвостручила свој светски удео, док је учешће Америке смањено за три процентна поена. Индустрије Индије и Немачке једва да су расле током 21. века, док је додата вредност кинеске индустрије остварила скоковит напредак, достижући четири пута већи обим од индустрија ове две државе. Драстични привредни успон Кине доводи у питање постојећи глобални поредак, и тренутни трговинско-технолошки рат Вашингтона против Пекинга је само последица тога. За Кину је од круцијалног значаја да вишкове своје индустријске производње пласира на тржиштима Америке и ЕУ, што је постала „Ахилова пета“ Пекинга, и можда последња нада Запада у покушају да промени политички курс кинеског руководства.



Представљање прве комерцијалне примене вештачке интелигенције за рударску индустрију у Јинану, провинција Шандонг, Кина, јула 2023.

Као што је Америка водећа глобална војна сила чија је потрошња на одбрану већа него што је збир војних издатака следећих десет ранжираних земаља, сличан је статус Кине у светској индустрији, убедљиво најважнијој грани привреде. Наиме, индустријска производња Кине, која чини око трећине светске, је три пута већа од америчке и премашује продукцију девет следећих највећих индустријских произвођача заједно.

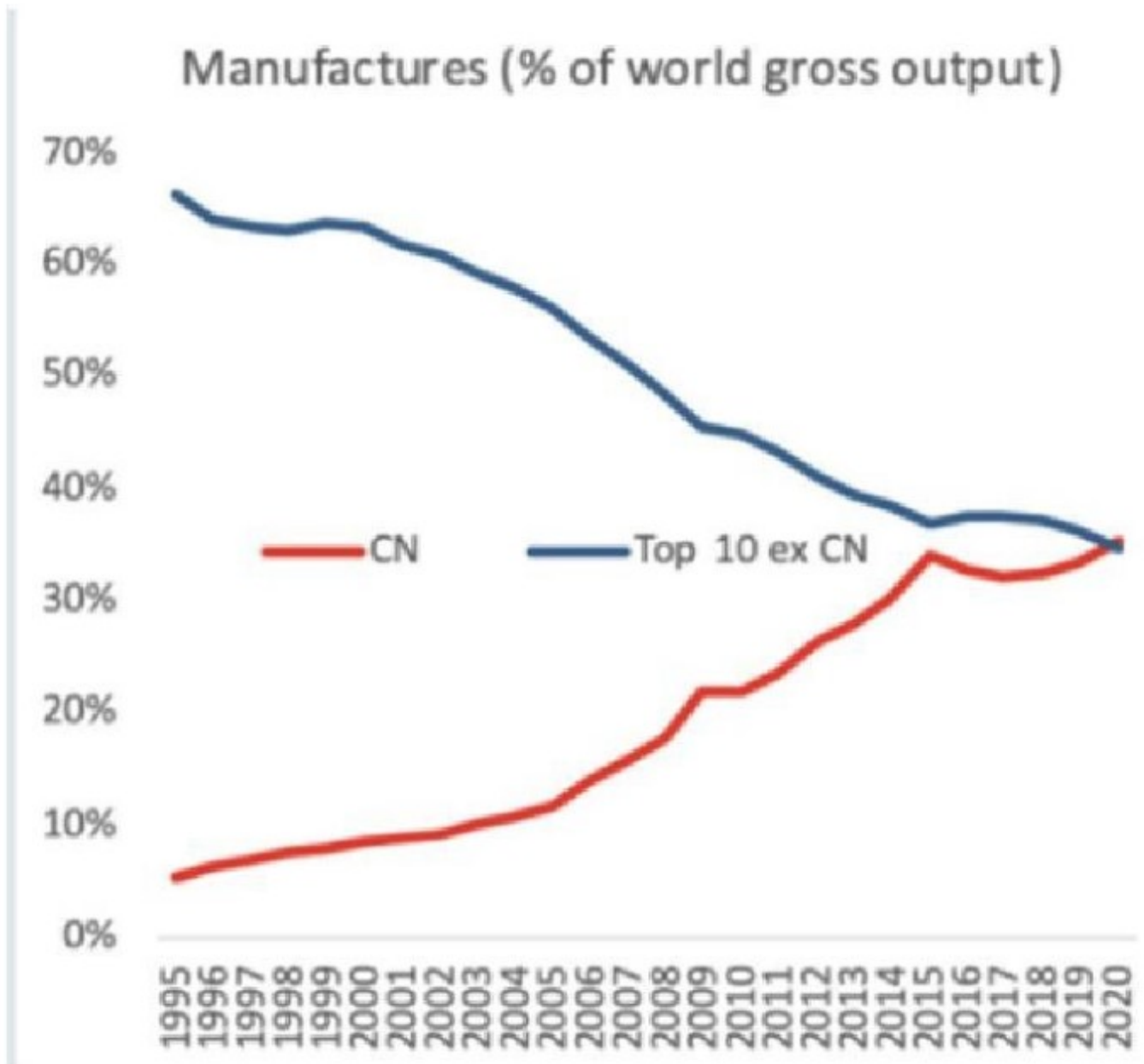
Индустријска производња Кине, која чини око трећине светске, је три пута већа од америчке и премашује продукцију девет следећих највећих индустријских произвођача заједно

Поред тога, статус индустријске суперсиле има снажан утицај на глобалне ланце снабдевања, што се посебно видело током њихових поремећаја изазваних пандемијом Ковида. Додатно, као што показује недавни успех у домену производње електричних возила, широка индустријска база помаже Пекингу да стекне конкурентску предност у

готово свим индустријским секторима, изузевши поједине веома софистициране индустријске гране, попут производње полупроводника, где Америка и „савезници“ доминирају.

Тајна успеха

Драстични привредни успон Кине доводи у питање постојећи глобални поредак, и тренутни трговинско-технолошки рат Вашингтона против Пекинга је само последица тога. Последично, није изненађујућа закупљеност бројних економиста, социолога, политиколога Кином, који се питају како се десило да једна земља у релативно кратком раздобљу постигне такав спектакуларни развојни скок – до сада невиђен у историји цивилизације.



Динамика учешћа Кине и девет преосталих најбоље ранжираних земаља у светској бруто индустријској производњи 1995-2020.

За почетак ваља одбацити честе спекулације попут оних да је кинески фактички двоцифрени раст БДП-а дуг четири деценије последица ниских надница које је та земља као диктатура успела да наметне својим радницима, као и оне о јефтино стеченој земљи која је потом дала конкурентску предност компанијама које су до ње дошле. Сличан случај је и са тезом да је снажно субвенционисање извозно оријентисаних

индустријских корпорација основа кинеског драматичног успона.

Супротно наведеним тезама, кинеске зараде, иако ниже од оних у ЕУ или САД, заправо су више од плата у већини земаља у развоју. Такође, Кина не дозвољава земљиште у слободном власништву, већ само 40-годишњи закуп. Даље, ако су субвенције довеле до спектакуларног кинеског раста, одакле новац да се субвенционира тако огромне потребе, уз истовремени драматичан раст девизних резерви централне банке?

Кинеско економско чудо је у основи последица екстерних ефеката њене величине, односно дејства „економије обима“. За почетак, модернизација коју је започео Денг Сјаопинг није следила традиционални модел фокусирања на производњу, већ на урбани развој – стварање нових модерних градова и интегрисаних индустријских зона у веома великим областима величине провинција. Као референтна тачка коришћена су западна мерила квалитета, закони и праксе, док је њихова имплементација била олакшана тиме што су идентични стандарди већ деценијама били примењивани у територијама где живе Кинези (Хонг Конг, Тајван, Сингапур).

Управо је еко-систем атрактивних великих индустријских зона, лаких услова за живот, као и низа урбаних јавних добара сличних онима на Западу, уз добар третман страних инвеститора, тј. компанија без обзира на њихову политику, направио а и даље чини Кину тако неодољивом. Једноставно, иностране корпорације су долазиле да започну бизнис у овим новим градовима/индустријским зонама које су нудиле веома повољне услове за пословање.



Индустријски парк Донгфанг Линганг у јужној кинеској провинцији Хаинан. 2022.

Временом се догодио импресиван трансфер технологије у разним секторима преко огромног броја кинеских радника, инжењера, супервизора који су радили и тиме стекли знање у фирмама у страном власништву, што ће накнадно омогућити стварање домаћих компанија. У суштини, (не)намеравани, трансфер ино-технологије је оно што је Кину учинило економским џином.

Драматичан индустријски успон

Бројна истраживања указују да је у иницијалној развојној фази убедљиво најбољи начин да се повећа продуктивност раст индустријске производње. Наиме, већина становништва је неквалификована, а машине које се користе у индустрији најбрже

Пише: Горан Николић
недеља, 10 март 2024 09:15

повећавају укупну продуктивност.

Све државе које су у 19. и 20. веку направиле снажне економске искораке и постале земље са високим приходима – од Британије, Холандије, Немачке, САД, до Јапана, Тајвана, Јужне Кореје и Кине, учиниле су то захваљујући снажној експанзији индустрије.

Слично су покушале и земље источне Европе које су социјалистичким моделом развоја пробале да копирају овај приступ ослањајући се на енормно високе нивое инвестиција у индустрију. Међутим, достигнућа су била ограничена добрим делом услед блокираног приступа најновијим технологијама и великим тржиштима, која су се налазила на Западу.



Председник САД Цими Картер и кинески лидер Денг Сјаопинг током током Денгове

посете Америци, Вашингтон, јануара 1979.

Кина је такође практиковала овај модел развоја од 1949, али је након три деценије, због перцепције у Вашингтону да је нужно раздвојити Пекинг од Москве, те услед реформаторски настројеног Денг Сјаопинга, Кина дошла у ситуацију да оно што је недостајало Совјетима добије без икаквих већих условљавања: напредну технологију и отворено тржиште земаља Запада.

У почетку су кинески производи били релативно лошег квалитета, али се то с временом мењало. Наиме, док немачке фирме нуде само највиши квалитет по високој цени, кинеске компаније могу да обезбеде производе различитог квалитета по различитим ценама

Успех се већ тада онима који су пратили (практично идентични) модел развоја „источноазијских чуда“ (Јапана, Кореје, Тајвана, Сингапура) могао учинити као загарантован. Тако је и било. Од произвођача јефтиног текстила и робе широке потрошње 1980-их, Кина је брзо постала земља са успешном и великом индустријом аутомобила, брзих возова, бродоградње, машина, електронике, хемикалија и прецизних инструмената.

Наравно, у почетку су кинески производи били релативно лошег квалитета, али се то с временом мењало. Наиме, док немачке фирме нуде само највиши квалитет по високој цени, кинеске компаније могу да обезбеде производе различитог квалитета по различитим ценама.



Фабрика електричних аутомобила BYD у Чангшоуу, провинција Ђангсу, Кина

У својим специјалним економским зонама, Кина је понудила бесплатну инфраструктуру која је омогућавала брзи извоз производа, јефтине кредите, (у почетку) ултра-ниско плаћену радну снагу која се није могла синдикално организовати. Обећања потенцијалним инвеститорима од стране провинцијских влада, као и партијских службеника, су скоро увек била испуњавана.

Стога није чудно да су у периоду 1985-2005. годишњи приливи страних директних инвестиција у просеку износили скоро 3% БДП-а, што је било чак шест пута више него у Јужној Кореји и Тајвану током њихових упоредивих ера високог раста. Будући да су страни купци, углавном лоцирани у САД и Западној Европи, захтевали висок квалитет производа, то је посредно подизало технолошки ниво индустријске производње у „Средњем Краљевству“.

Кина као највећа глобална индустријска сила данашнице

Пише: Горан Николић
недеља, 10 март 2024 09:15

За домаће, али и стране фирме у Кини од великог значаја биле су имплицитне субвенције државе, а најважнији модалитет ове подршке одигравао се преко јефтиних инпута. Будући да је Кина већину фирми у области рударства, посебно енергетике, задржала у јавном сектору, то је значило да су компаније из прерађивачке индустрије могле доћи до струје, енергената, сировина по веома ниским ценама.



Брана "Три клисуре" на реци Јанг Це у кинеској провинцији Хубеј, највећа хидроелектрана на свету, завршена 2008. године

Додатни вид државне подршке ишао је преко врло јефтиних кредита. Ово је било могуће јер су током 1990-их у земљи биле доминантне четири банке које су биле под практичном контролом државе. Оне су могле да понуде веома повољно кредитирање будући да су плаћале практично нулте камате на депозите (тачније $-0,3\%$ у периоду 2004-2013!), док се спремност Владе у Пекингу да их спаси у случају да кредити са

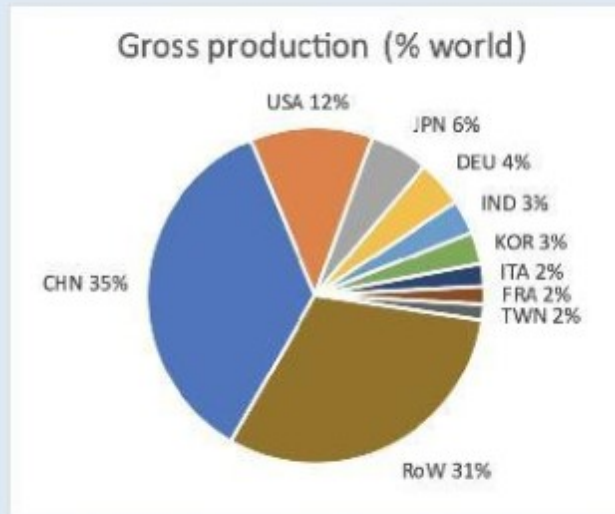
лошим перформанса драматично нарасту де факто никада није доводила у питање. Поред тога, домаћи произвођачи су добили и приступ веома јефтином капиталу преко владиних фондова за промовисање развоја високе технологије.

Ипак, чини се да је изградња добре инфраструктуре била кључни фактор подршке индустрији. На пример, ако провинција гради локације за становање и колективну исхрану и забаву за раднике, предузећима је лакше да задрже упослене јер ће они моћи да по потреби раде дуже, бивајући много продуктивнији. Додатно, савремени лучки капацитети и железница до фабричких погона, чије цене услуга су биле константно испод тржишних, су биле немали финансијски подстрек корпорацијама широм Кине.

Показатељи глобалне индустријске доминације Кине

Да би пластично указали на значај и квантитет супремације Кине у укупној светској индустрији користићемо два уобичајена показатеља. Први се односи на уделе индустрија посматраних земаља у глобалној бруто индустријској производњи (која обухвата и међу-инпуте), док се други реферише на учешћа појединих држава у додатној вредности у индустрији.

World's biggest manufacturing economies



Source: Author's elaboration of OECD TIVA database 2023, PROD & VALU manufacturing sectors

IMD

Удео највећих индустријских сила у светској бруто индустријској производњи и глобалној додатој вредности у индустрији 2020.

Када је реч о глобалној бруто индустријској производњи, удео Кине од чак 35% је три пута већи од америчког, шест пута виши од јапанског и девет пута већи од немачког. Нешто је мање упечатљива доминација „Средњег Краљевства“ ако се погледа додата вредност у индустрији, где је учешће Кине 29%, наспрам 16% за САД, 7% за Јапан, те 5% за Немачку. Иако су подаци на које се ослањамо из 2020, парцијална статистика којом располажемо из 2022. указује да се Кина стабилизовала на достигнутом нивоу, док удео земаља Запада благо опада у корист држава на тзв. Глобалном Југу.

Индустрије Индије и Немачке једва да су расле током 21. века, док је додата вредност кинеске индустрије остварила скоковит напредак, достижући четири пута већи обим од индустрија ове две државе

Кина као највећа глобална индустријска сила данашњице

Пише: Горан Николић
недеља, 10 март 2024 09:15

Кинеска индустријализација је свакако без преседана. Гледајући од 1995, ова земља је трку започела мало испред Канаде, Британије, Француске и Италије. Већ три године касније прстигла је Немачку, 2005. Јапан, а 2008. САД. Од те године закључно са 2020. Кина је више него удвостручила свој светски удео, док је учешће Америке додатно смањено за три процентна поена.

Поређење са суседном Индијом и Немачком, водећом индустријском силом Европе, такође открива размере овог невероватног успона. Наиме, мерено у текућим доларима, индустрије Индије и Немачке једва да су расле током 21. века, док је додата вредност кинеске индустрије остварила скоковит напредак, достижући четири пута већи обим од индустрија ове две државе!



Највећа азијска изложба технолошких трендова и иновација у ИТ индустрији , Бангалор, Индија, новембра 2023.

Индикативан је и пад удела Британије, која је непосредно до пред Први светски рат и

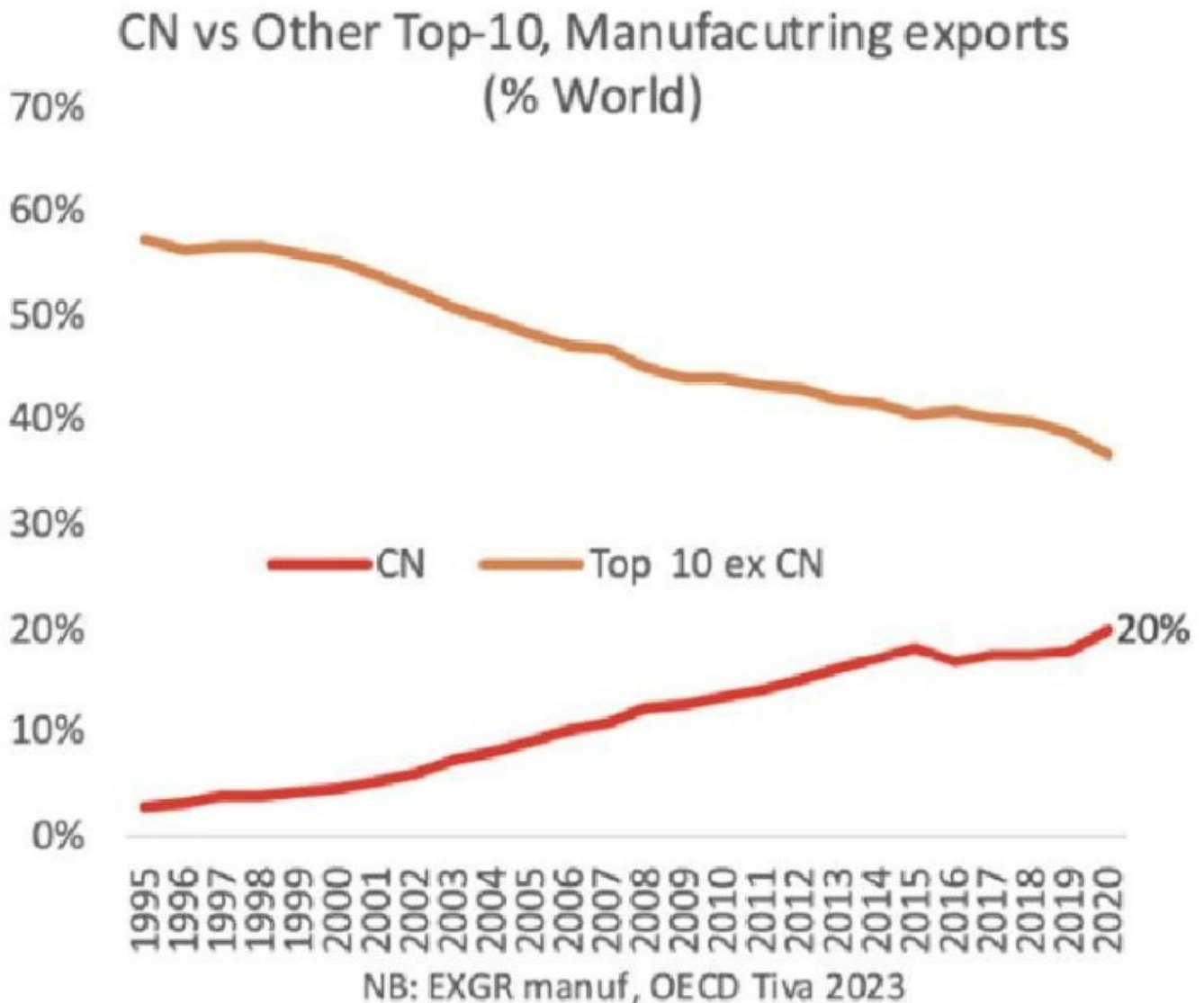
Кина као највећа глобална индустријска сила данашнице

Пише: Горан Николић
недеља, 10 март 2024 09:15

вероватно дуже од два stoleћа била светски лидер, када је то место уступила САД, које су наредних стотинак године држале водећу позицију.

Кинеска доминација такође је изражена, али ипак не тако драстично, у глобалном индустријском извозу. Док је 1995. кинески извоз чинио тек 3% светског индустријског извоза, четврт века касније удео те државе повећан је на чак 20%.

Згодно, иако поједностављено мерило конкурентског профила земље је њен трговински биланс по секторима, и то индустрији, пољопривреди, екстрактивним делатностима и услугама. Кина је нето извозник индустријских производа и нето увозник свега осталог – карактеристично за државе са вишим достигнућим нивоом развоја.

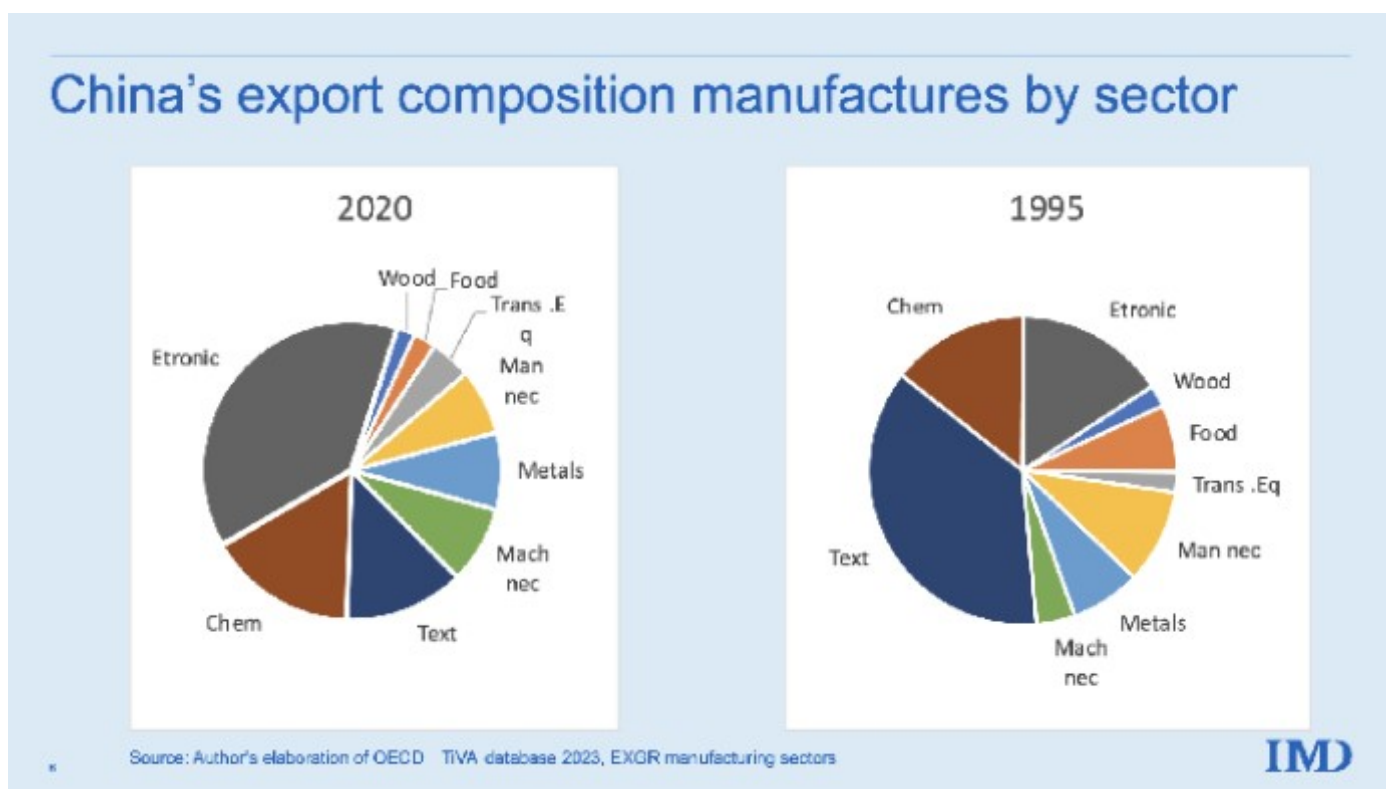


Тенденције удела Кине и девет преосталих најбоље ранжираних земаља у светском индустријском извозу 1995-2020.

Ствар се позитивно променила и са самом структуром ино-пласмана индустријских роба. Наиме, док је до средине 2000-их била типична офшор дестинација, закључно са 2020. Кина постаје велики нето извозник и интермедијарних и финалних производа.

Посматрано секторски, Кина је брзо прешла са ослањања на извоз једноставних роба попут текстила и одеће до производа из софистицираних сектора (електроника, основни и готови метални производи, хемикалије, фармацеутика).

Постоји мит да се водећа позиција Кине у глобалној индустрији може приписати њеном лидерству у извозу. Истина, током успона до статуса индустријске суперсиле, то је било тачно. Наиме, удео индустријских производа пласираних у иностранству од стране свих компанија из Кине је скоро удвостручен до 2004, достижући чак 20%, што је био период извозно вођеног раста.



Секторска структура индустријског извоза Кине 2020. и 1995.

Међутим, од те године тај индикатор стално опада, те је 2020. године (са непуних 13%) био тек благо виши него 1995. Укратко, кинеска индустрија више не зависи од извоза као што многи верују.

Наиме, индустријска производња је расла далеко брже од извоза, имплицирајући да је пласман на домаћем тржишту постајао релативно важнији у поређењу са извозом – иако су и домаћи и иностранци пласмани у апсолутним износима константно расли. Дакле, већ од 2004. најбољи купци индустријских роба постали су кинески потрошачи, како

интермедијарни тако и финални.

За и против „декаплинга“

Спознаја о тако израженој доминацији Кине у главној привредној грани извесно утиче на ставове политичара на Западу, од којих многи и поред тога заговарају одвајање (декаплинг), чије би спровођење, у најмању руку, било болно. Перципирани стратешки интерес који се наглашава, последњих пола деценије интензивно обликује економске политике („економски национализам“) не само западних земаља, пре свега кроз повећани протекционизам.

Тренутна трајекторија, која је последица доминације политичке воље над интересима бизниса, указује да ће се погоршање трговинских, односно економских веза Вашингтона са Пекингом наставити. Повратак у фокус на економским анализама базираних политика тренутно је тешко очекивати.



Клупа у облику бомбе са осликаном америчком заставом у Пекингу, 2018.

На крају, а повезано с тим, треба погледати међусобну зависност, тј. испреплетаност америчке и кинеске индустрије. Очекивано, САД су 2020. увозиле скоро три пута више индустријских инпута из Кине него што су у њу извозиле (дебаланс ЕУ је нешто мањи). Међутим, оно што је далеко важније је да се Кина још увек далеко више ослања на продају Америци (и ЕУ) него обрнуто.

Иако се та врста зависности знатно смањила у односу на почетак 21. века, она је ипак критична, што мотивише Вашингтон да економским притиском на Пекинг покуша да промовише (гео)политичке циљеве.

Кина као највећа глобална индустријска сила данашнице

Пише: Горан Николић
недеља, 10 март 2024 09:15

Укратко, то што је за Кину од круцијалног значаја да вишкове своје индустријске производње пласира на тржиштима Америке (и ЕУ) постала је „Ахилова пета“ Пекинга, и можда последна нада Запада у покушају да промени политички курс кинеског руководства. Судећи према стамености и једне и друге стране, озбиљнији компромиси нису на помолу.

(РТС)